

LA BIBLIOTECA D'UN METGE MANRESÀ
A PRIMERS DEL SEGLE XV

Francesc RAFAT I SELGA

Bernat de Figuerola, membre d'una família de metges manresans, morí entre el 20 de gener de l'any 1411, en què nomena procurador a la seva muller Margarida i el 26 de febrer del mateix any quan, ja mort, es fa l'inventari dels seus béns.

Aquesta comunicació vol ésser la presentació i un petit comentari sobre la biblioteca que hi havia a la casa d'aquest metge.

El document diu: "...en lestudi eren los libres si-guents...

- un guido de sirurgia qui es en paper ab cubertes ver-des.
- un gordo en paper ab cubertes de fust
- abemesue ab johan de Santo amando supra antidotario
- la praticha de maestra berthomeu en pergami
- un leuffrant de pergami
- un cato ab glosa
- un libre dalquimia de paper
- uns tractats de logicha
- un guilem cerveri en paper
- lo flos saniturum en romanç
- XIII libes de ingenio sanitatis
- lo test de ypocras ab lo coment abreujat
- ysagoge galieni
- altre libre de alquimia
- rasis complit ab los asperiments
- un libre de dictats en romanç ab rims
- la rogerina menor
- lo quart el quint de la avicenna
- lo primer e lo segon e lo terç de la avicenna
- lo teodoret ab altres tractats
- lo viatich ab les gloses en pergami

- un avicenna en que son los IIII libros
- un beyl albocasis
- uns bells galiens ab molts volums
- un circa instans ab altres volums
- los anforismes del arnau glosats
- actoritats de sirurgia
- albertus supra octavos libros
- phisicaes et alii libri
- de simplici medicina et de dietis particularibus
- questions de phisichs
- les obres particulars de gordo e la pratica de gordo e la pratica de geralt de solo
- I libre de pergami ab posts qui comença - hic domine... e feneix... particularium agregatio -
- altre libre de pergami ab posts comença en la cuberta - in cristi nomine e feneix apportet habere sensum ad intelligendum
- altre libre de pergami ab posts qui comença - bonum est... e feneix... oculos custodiat sero -
- altre libre de paper ab posts qui comença - in nomine domini missericordis e feneix deo gratias infinitas -
- I libre de paper hon ha alguns evangelis e altres coses.

Veiem, doncs, que és una biblioteca relativament important si pensem que correspon a uns cinquanta anys abans que s'utilitzin els tipus mòbils de Gutenberg en la impressió de llibres.

Si la formació teòrica del metge es recolzava sobretot en els llibres que llegia, comprovarem que en aquest cas les fonts d'informació eren diverses i anaven des dels grecs, llatins, àrabs i hebreus a les escoles de Salern i Montpeller. La medicina antiga es mantenia vigent.

Examinant les llistes, no queda ben clar quins eren realment alguns dels llibres que inclou, però sense fer-nos-hi massa forts podríem pensar que "lo test de ypocras ab coment abreujat" pot equivaler al comentari d'Arnau de Vilanova a uns "Aforismes d'Hipocràs" amb una primera part - Vita brevis... - i una segona - In morbis minus...-

- uns bells galiens ab molts volums, als 14 llibres de l'Ars Magna i als 30 de l'Ars Parva.
- ysagoge galieni, al Microtechne de Galè
- albertus supra octavos libros, a l'obra d'Albertus Magnus, bisbe de Ratisbona i professor a París.
- rasis complit ab los asperiments, al Liber Almansoris de Rhazes i al Continens
- Avicenna, amb els cinc llibres del "Cànon de la Medicina"
- Joan de Santo Amando, canonge a Tournay, traduït per Isaac b. Abraham Cabrit
- les diferents obres de "gordo", a Bernat de Gordon que és a Montpeller a finals del segle XIII
- un leuffrant de pergami, a la Chirurgia Magna (1293), de Lanfranchi de Milà
- lo teodoret ab altres tractats, al Teodoric Català (Teodorico Borgognoni, 1205-98).
- un guido de sirurgia, a "Inventarium o Chirurgia Magna" de Guiu de Chaulhac (1300-68), conegut més tard com a Guido o Guidon.
- la praticha de maestra berthomeu, al Mestre Bartomeu de l'escola de Salern.
- la rogerina menor, pot referir-se a la Cirurgia de Ruggiero de Palerm apareguda el 1180 i reeditada el 1250. Fou obra de consulta a Salern.
- circa instans, pot ésser l'obra de Mattheus Platearius sobre les urgències.
- Resten uns llibres sobre alquimia, sobre Phisichs i alguns altres més difícil de precisar-ne l'autoria.

Si considerem el conjunt de la biblioteca veurem que està constituïda essencialment per obres especialitzades en un sol tema (medicina en aquest cas). Aixó mateix és el què trobarem si estenem l'observació a les poques biblioteques d'aquell temps, documentades a Manresa, pertanyents a les altres dues activitats propenses a tenir llibres (clergues i gent de lleis), exceptuant, però, la gran biblioteca del jurisconsult manresà Ramon Saera (mort el 1357), estudiada a fons pel Dr. Josep Mª Gasol (Miscel.lània d'Estudis Ba-gencs, I-1981).

Aquesta norma d'una sola temàtica es trenca també en el cas - que a mi em sembla, almenys, curios - del cavaller que en el seu castell, tocant el terme de Manresa, se li troba en un inventari del 1406 una col·lecció d'uns vint llibres que formen, podriem dir, un conjunt més enciclopedista o humanístic.

Hi ha una mica de tot: Tres llibres sobre Medicina, els Usatges de Catalunya, la Menascalía de Frederich i un llibre "qui parla de Cavalleria". Unes "Ystories dels reys", "Ystories de Spanya" i "Ystories de Aragó". Una Bíblia en pla, un Gènesi, unes "hores de Santa Maria, un "Sant Johan Evangelista" i finalment, un llibre "appellat de Marcho Polo", un romanç en paper i un cançoner.

RESUMEN

En el inventario de los bienes del médico manresano Bernat de Figuerola, efectuado a primeros del año 1411, a raíz de su muerte, se detallan los libros de su biblioteca.

Comprende un numero importante de manuscritos cuyo contenido va de la medicina Hipocrática a las enseñanzas de las escuelas de Salerno y Montpellier.

Revela una teoría médica de evolución lenta sin nuevas aportaciones relevantes durante el siglo anterior al documento.

SUMMARY

In the inventory of Bernat de Figuerola's-who was a doctor from Manresa-goods, carried out in the early 1411 after his death, we find a list of his library books.

It includes a great deal of manuscripts which contents cover from the Greeks to Salerno and Montpellier schools.

It shows a medical theory of slow evolution with no new outstanding contributions during the century before to the document.

RESUM

En l'inventari que es va fer l'any 1411, dels béns del metge manresà Bernat de Figuerola, després de mort, s'hi troba una relació dels llibres de la seva biblioteca.

És força important, tenint en compte l'època, i revela una persistència de la teoria mèdica des dels grecs a les escoles de Salern i Montpeller. De fet, poques aportacions noves importants durant el segle anterior al document.